«فرهیختگان» برخی واقعیت‌های روی زمین اقتصاد ایران را مرور می‌کند

چطور می‌توان با بهبود شاخص‌ها هم بر مذاکرات تأثیر مثبت گذاشت هم استقلال نسبی برای اقتصاد ایجاد کرد؟

کلید مذاکرات هنوز در تهران است

مهدی عبداللهی
دبیرگروه اقتصاد

روز گذشته سی و دومین همایش سیاست‌های پولی و ارزی از سوی پژوهشکده پولی و بانکی برگزار شد. یکی از سخنرانان این همایش، محمدرضا فرزین رئیس کل بانک مرکزی بود. وی با اشاره به برنامه‌های سال جاری این نهاد، مواردقابل تأملی درخصوص آخرین داده‌های کنترل و ثبات نرخ ارز با ارزش‌های بسیار بالایی به دلیل تخصیص مناسب ارز به کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای به بروردار بود است. ۸۰ درصد ارز به کالاهای سرمایه‌ای و مواد اولیه اختصاص یافته ولی در بخش ساختمان نرخ رشد مناسبی به لحاظ تشکیل سرمایه نداشته‌ایم و نیازمند سرمایه‌گذاری در این بخش هستیم. براساس داده‌های بانک مرکزی ایران، نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ به ترتیب منفی ۱۵٫۸ درصد و منفی ۵٫۳ درصد بوده که این مقدار در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴ ماهه ۱۴۰۳ به ترتیب ۶٫۲، ۲٫۴، ۹٫۲، ۳٫۹ و ۳٫۶ درصد بوده است. در بخش ماشین‌آلات، درصد رشد تشکیل سرمایه از منفی ۱۸٫۶ و منفی ۸٫۵ درصد در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ تا ۱۵ درصد در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ و ۶٫۲ و ۱٫۶ درصد در دو سال اخیر رسیده، اما در بخش ساختمان این مقدار از منفی ۱۲٫۵ و منفی ۲٫۲ درصد در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به حدود ۳ تا ۴ درصد در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴ ماهه ۱۴۰۳ رسیده است.

بازگشت بانک مرکزی به سیاست تثبیت

بخش سوم از سخنان فرزین مربوط به تورم و سیاست ارزی این نهاد است. رئیس‌کل بانک مرکزی در تحلیل روند نرخ تورم مصرف‌کننده گفت تورم ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۳ معادل ۲۵٫۸ درصد شد که این میزان در مقایسه با سال ۱۴۰۲ (معادل ۴٫۷ درصد)، به میزان ۱۱٫۱ درصد کاهش پیدا کرده است. به گفته فرزین، تورم نقطه‌به‌نقطه پایان سال ۱۴۰۳ معادل ۲۷ درصد بوده که در مقایسه با آذرماه سال ۱۴۰۲ (۲۷٫۷ درصد) به میزان ۹٫۳ واحد درصد افزایش داشته که تلاطمات افزایشی نرخ ارز از آذر امسال گذشته تأثیر به‌مشدت معناداری در این افزایش داشته است. با افزایش نرخ ارز نیمایی روند کاهشی نرخ ارز با توجه به اثر نرخ ارز بر تورم متوقف شد و شاهد ماه سال ۱۴۰۳ افزایش ۲٫۳ درصدی را داشته است و این شاخص علی‌رغم کاهش در سال گذشته در مقایسه با سال ۱۴۰۲، همچنان در مقایسه با کشورهای منطقه جزء بالاترین رشدهای اقتصادی به شمار می‌رود. براساس داده‌های بانک مرکزی، طی سال‌های اخیر بخش نفت موتور اصلی رشد اقتصادی کشور بوده و بارشد ۱۸٫۸ درصدی در سال ۱۴۰۲ و ۶ درصدی در سال ۱۴۰۳ سهم به سزایی در نرخ رشد داشته است.

رئیس بانک مرکزی می‌گوید در بخش نفت، سرمایه‌گذاری در افزایش توان تولید امری ضروری است و بانک مرکزی و نظام‌بانکی می‌تواند نقش مؤثری در این زمینه ایفا کنند. به گفته وی کاهش نرخ رشد در بخش خدمات ناشی از کاهش نرخ رشد در بخش صنعت بوده است و با سرمایه‌گذاری در این دو بخش شاهد افزایش مجدد نرخ رشد در این بخش‌ها نیز خواهیم بود.

بارقه‌های امید در تشکیل سرمایه

دومین موضوعی که در گزارش فرزین به آن اشاره شده، موضوع تشکیل سرمایه است. به گفته وی روند رو به رشد و مثبت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص از سال ۱۳۹۹ شروع شده و همچنان ادامه دارد. رئیس‌کل بانک مرکزی می‌گوید سرمایه‌گذاری در بخش ماشین‌آلات از رشدهای بسیار بالایی به دلیل تخصیص مناسب ارز به کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای به بروردار بوده است. ۸۰ درصد ارز به کالاهای سرمایه‌ای و مواد اولیه اختصاص یافته ولی در بخش ساختمان نرخ رشد مناسبی به لحاظ تشکیل سرمایه نداشته‌ایم و نیازمند سرمایه‌گذاری در این بخش هستیم. براساس داده‌های بانک مرکزی ایران، نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ به ترتیب منفی ۱۵٫۸ درصد و منفی ۵٫۳ درصد بوده که این مقدار در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴ ماهه ۱۴۰۳ به ترتیب ۶٫۲، ۲٫۴، ۹٫۲، ۳٫۹ و ۳٫۶ درصد بوده است. در بخش ماشین‌آلات، درصد رشد تشکیل سرمایه از منفی ۱۸٫۶ و منفی ۸٫۵ درصد در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ تا ۱۵ درصد در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ و ۶٫۲ و ۱٫۶ درصد در دو سال اخیر رسیده، اما در بخش ساختمان این مقدار از منفی ۱۲٫۵ و منفی ۲٫۲ درصد در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به حدود ۳ تا ۴ درصد در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴ ماهه ۱۴۰۳ رسیده است.

بازگشت بانک مرکزی به سیاست تثبیت

بخش سوم از سخنان فرزین مربوط به تورم و سیاست ارزی این نهاد است. رئیس‌کل بانک مرکزی در تحلیل روند نرخ تورم مصرف‌کننده گفت تورم ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۳ معادل ۲۵٫۸ درصد شد که این میزان در مقایسه با سال ۱۴۰۲ (معادل ۴٫۷ درصد)، به میزان ۱۱٫۱ درصد کاهش پیدا کرده است. به گفته فرزین، تورم نقطه‌به‌نقطه پایان سال ۱۴۰۳ معادل ۲۷ درصد بوده که در مقایسه با آذرماه سال ۱۴۰۳ (۲۷٫۷ درصد)، به میزان ۹٫۳ واحد درصد افزایش داشته که تلاطمات افزایشی نرخ ارز از آذر امسال گذشته تأثیر به‌مشدت معناداری در این افزایش داشته است. با افزایش نرخ ارز نیمایی روند کاهشی نرخ ارز با توجه به اثر نرخ ارز بر تورم متوقف شد و شاهد ماه سال ۱۴۰۳ افزایش ۲٫۳ درصدی را داشته است و این شاخص علی‌رغم کاهش در سال گذشته در مقایسه با سال ۱۴۰۲، همچنان در مقایسه با کشورهای منطقه جزء بالاترین رشدهای اقتصادی به شمار می‌رود. براساس داده‌های بانک مرکزی، طی سال‌های اخیر بخش نفت موتور اصلی رشد اقتصادی کشور بوده و بارشد ۱۸٫۸ درصدی در سال ۱۴۰۲ و ۶ درصدی در سال ۱۴۰۳ سهم به سزایی در نرخ رشد داشته است.

رئیس بانک مرکزی می‌گوید در بخش نفت، سرمایه‌گذاری برای افزایش توان تولید امری ضروری است و بانک مرکزی و نظام‌بانکی می‌توانند نقش مؤثری در این زمینه ایفا کنند. به گفته وی کاهش نرخ رشد در بخش خدمات ناشی از مورد نیاز واردکنندگان و پیش‌بینی‌پذیر کردن قاعده ارز توانم تولیدکننده به روند کاهشی بازمی‌گردد.

رشد ۱۶ درصدی صادرات

براساس گزارش بانک مرکزی ایران، در سال ۱۴۰۳ صادرات غیرنفتی کشور ۷۲ میلیارد و ۳۷۵ میلیون دلار رسیده که در مقایسه با سال قبل از خود رشد ۸٫۲ درصدی را تجربه کرده است. همچنین در سال گذشته ارزش ۷٫۲ و ۷٫۲ میلیارد دلار واردات کشور، حدود هشت میلیارد دلار از آن مربوط به طلا بوده که به افزایش و تقویت ذخیره و دارایی‌های کشور منجر شده است.

رکوردشکنی صادرات نفت و گاز

براساس داده‌های بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳ تراز پرداخت‌های خارجی ایران بیش از ۱۲ میلیارد دلار مثبت بوده که در مقایسه با تراز مثبت ۸ میلیارد دلاری سال ۱۴۰۲ نشان از روند مثبت در این بخش است. همچنین داده‌های بانک مرکزی حکایت از جمع تجارت ۲۰۰ میلیارد دلاری کشور در سال ۱۴۰۳ می‌دهد. براساس این آمارها، در سال گذشته رقم صادرات نفتی و غیرنفتی کشور بیش از ۱۱۶ میلیارد دلار بوده که از این مقدار، ۶۷ میلیارد دلار مربوط به صادرات نفت و گاز و فراورده‌های نفتی و ۴۹٫۳ میلیارد دلار نیز مربوط به صادرات غیرنفتی است. در اینجا نکته لازم به ذکر است که داده‌های بانک مرکزی و گمرک ایران یک تفاوت قابل توجه در حوزه صادرات غیرنفتی دارند. در حالی که گمرک ایران صادرات غیرنفتی کشور در سال ۱۴۰۳ را ۵۷٫۸ میلیارد دلار ذکر می‌کند، بانک مرکزی این عدد را ۴۹٫۳ میلیارد دلار بیان می‌کند. این تفاوت ۸٫۵ میلیارد دلاری مربوط به کسر صادرات گاز و فراورده‌های نفتی از صادرات بانک مرکزی و آوردن آن در ماخذ صادرات نفت و گاز است. در حالی که گمرک ایران این رقم را در ردیف صادرات غیرنفتی می‌آورد. در مجموع، تفاوت خاصی در جمع نهایی صادرات کشور (نفتی و غیرنفتی) ایجاد نمی‌شود و صرفاً باید توجه داشت اگر قرار است به ارقام صادرات نفتی و غیرنفتی اشاره شود؛ باید داده‌های یکی از این نهادها مورد استناد قرار گیرد. اما در اینجا به این نکته حائز اهمیت باید اشاره کنیم که داده‌های بانک مرکزی ایران نشان می‌دهد جمع صادرات نفت و گاز و فراورده‌ها در سال ۱۴۰۳ که به عدد بیش از ۶۷ میلیارد دلاری رسیده، یک رکورد بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۳ به حساب می‌آید. براساس این آمارها، از سال ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۳، درآمد نفت و گاز و فراورده‌های این سال‌ها ۱۴۰۳ به جز سال‌های ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱، بالاترین رقم صادرات نفتی طی ۲۷ سال اخیر است. این عدد گرچه از اعداد ۱۱۸٫۸۶۱ میلیارد دلاری صادرات نفت و گاز در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ کمتر بوده، اما باید توجه داشته باشیم که ارزش صادرات نفتی ۶۶٫۸ همت اوراق دولتی خریداری کرده بودند که این رقم در سال ۱۴۰۳ با رشد ۳۷۶ درصدی به ۳۱۸ همت افزایش یافت. همچنین حجم ریپو از ۲۰۴ همت در سال ۱۴۰۲ به ۴۲۲ همت در سال ۱۴۰۳ رسید که نشان از رشد ۱۰۷ درصدی دارد. » فرزین در ادامه افزود: «مجموع این عوامل نشان‌دهنده سلطه مالی دولت بر سیاست‌های پولی است که امکان کنترل رشد نقدینگی در محدوده هدف‌گذاری شده سال گذشته را از بانک مرکزی سلب کرد.» رئیس بانک مرکزی با اشاره به افزایش سهم بانک‌ها در تأمین مالی دولت گفت: «پیش‌بینی می‌کنیم سهم اوراق بانک‌ها از کل مانده اوراق دولت در پایان سال جاری به ۶۵ درصد افزایش یابد. همچنین مانده اوراق دولت نزد بانک‌ها و نسبت اوراق به سپرده‌های بخش غیردولتی در این سال‌ها افزایش یافته است. این موضوع باعث کاهش قدرت تسهیلات‌دهی شبکه بانکی می‌شود.»

تجارت ۲۰۰ میلیارد دلاری در سال ۱۴۰۳

براساس داده‌های گزارش بانک مرکزی، در سال ۱۴۰۳ حجم تجارت ایران (صادرات و واردات کالا و خدمات) به ۲۰۰ میلیارد دلار رسیده که از این مقدار، ۱۱۶ میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار صادرات نفتی و غیرنفتی، ۷۲٫۳ میلیارد دلار واردات کالا و نزدیک به ۱۲ میلیارد دلار نیز تجارت بخش خدمات بوده است. رئیس کل بانک مرکزی ایران با استناد به رقم ۲۰۰ میلیارد دلاری حجم تجارت کشور می‌گوید با تقسیم این عدد بر تولید ناخالص داخلی به عدی حدود ۳ درصد می‌رسیم که نشانگر اقتصاد باز کشور به لحاظ تجاری است و به همین دلیل نرخ ارز در آن به شدت حساس و اثرگذار بر شاخص‌های اقتصادی است.

دلیل انحراف نرخ رشد نقدینگی از هدف

بخش دیگری از آمارها از سوی رئیس بانک مرکزی ارائه شد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، تشریح اقدامات بانک مرکزی در حوزه سیاست‌های پولی و اعتباری بود. فرزین اقدامات بانک مرکزی در حوزه سیاست‌های پولی را شامل هدف‌گذاری رشد نقدینگی و تدوین برنامه پولی، کنترل مقداری بر نرخ تازانه بانک‌ها و حوزه سیاست‌های اعتباری را شامل هدایت اعتبار به سمت واحدهای تولیدی و تقویت تأمین مالی خانوار برشمرد. وی در تحلیل تحولات نرخ رشد نقدینگی گفت: «نرخ رشد نقدینگی با برنامه‌های بانک مرکزی با روندی کاهشی از ۲۲٫۸ درصد در سال ۱۴۰۰ تا ۳ و ۳٫۲ درصد در پایان سال ۱۴۰۲ کاهش یافت.» رئیس کل بانک مرکزی با اشاره به دلایل عدم تحقق نرخ رشد ۲۳ درصدی نقدینگی با دامنه نوسان مثبت و منفی ۲ درصد گفت: «در سال ۱۴۰۳ به دلیل بروز ناطمینانی‌ها در عرصه‌های سیاسی و امنیتی رشد وی در ادامه به یک آمار قابل تأمل اشاره می‌کند. به گفته رئیس بانک مرکزی، وی از ۳۶ درصد از تسهیلات نظام بانکی به ۶۰۰ بنگاه بزرگ اقتصادی اعطا می‌شود که این موضوع باعث بروز مشکلاتی برای نظام بانکی بنگاه‌های کوچک و متوسط شده است و برنامه بانک مرکزی اصلاح این روند است.

وی در خصوص رویکرد بانک مرکزی در زمینه توزیع منطقه‌ای منابع بانکی افزود: «یکی از تدابیر طلای بانک مرکزی با عنوان ‌آزادسازی سپرده قانونی به منظور همکاری سایر دستگاه‌ها در شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های استان‌ها، افزایش اختیارات شعب بانک‌ها در استان‌ها، تشویق بانک‌ها به افزایش فعالیت در استان‌های کمتربرخوردار ضروری است. در راستای گسترش عدالت در توزیع منابع بانکی، سیاست توزیع منطقه‌ای منابع بانکی با همکاری شبکه بانکی و دستگاه‌های ذیربط اجرایی می‌شود.

رشد ۳۷۶ درصدی خرید اوراق دولتی توسط بانک‌ها

بخش دیگری از سخنرانی فرزین به ارائه آمار خرید اوراق دولتی از سوی بانک‌ها برمی‌گشت. وی که از این موضوع به عنوان یکی از دلایل عدم تحقق نرخ رشد نقدینگی هدف بانک مرکزی یاد کرد، گفت: «در سال ۱۴۰۲ بانک‌ها ۶۶٫۸ همت اوراق دولتی خریداری کرده بودند که این رقم در سال ۱۴۰۳ با رشد ۳۷۶ درصدی به ۳۱۸ همت افزایش یافت. همچنین حجم ریپو از ۲۰۴ همت در سال ۱۴۰۲ به ۴۲۲ همت در سال ۱۴۰۳ رسید که نشان از رشد ۱۰۷ درصدی دارد.» فرزین در ادامه افزود: «مجموع این عوامل نشان‌دهنده سلطه مالی دولت بر سیاست‌های پولی است که امکان کنترل رشد نقدینگی در محدوده هدف‌گذاری شده سال گذشته را از بانک مرکزی سلب کرد.» رئیس بانک مرکزی با اشاره به افزایش سهم بانک‌ها در تأمین مالی دولت گفت: «پیش‌بینی می‌کنیم سهم اوراق بانک‌ها از کل مانده اوراق دولت در پایان سال جاری به ۶۵ درصد افزایش یابد. همچنین مانده اوراق دولت نزد بانک‌ها و نسبت اوراق به سپرده‌های بخش غیردولتی در این سال‌ها افزایش یافته است. این موضوع باعث کاهش قدرت تسهیلات‌دهی شبکه بانکی می‌شود.»

سهم بورس از تأمین مالی تولید فقط ۹ درصد

رئیس کل بانک مرکزی با اشاره به سهم ۹٫۶ درصدی نظام بانکی در تأمین مالی در سال ۱۴۰۳ گفت: «با توجه به اینکه موضوع تأمین مالی در تحقق رشد اقتصادی بسیار مهم است در بانک مرکزی برنامه‌های مدونی در حوزه سیاست پولی و اعتباری در این بخش شامل تداوم سیاست کنترل مقداری رشد تازانه بانک‌ها، اصلاح نظام پولی کشور شامل حذف چهار صفر از پول ملی، اعتشار از انواع ابزار سیاست پولی به منظور تحقق اهداف پولی (اوراق وجیره، اوراق مصون از تورم و...)، راه‌اندازی و تقویت اسناد ویژه تولید، توسعه ابزارهای تأمین مالی زنجیره‌ای و زیرخطی و تعیین و تکلیف قانون جهش ممکن نبهه شده است.»

فرزین حذف صفر از پول ملی را یکی از برنامه‌های بانک مرکزی در سال ۱۴۰۴ برشمرد و گفت: «برنامه ما این است تصویر مناسب و صحیحی در اقتصاد جهانی نیست و به همین منظور سیاست حذف صفر از پول ملی در دستور کار بانک مرکزی قرار دارد.» وی افزود: «اجرای این سیاست با توجه به تجربیات موفق جهانی و در زمان مناسب می‌تواند به بهبود تصویر ریال کمک شایانی کند.»

۴۶ درصد تسهیلات بانکی دردست ۶۶۰ شرکت بزرگ

فرزین در این همایش از برنامه بانک مرکزی برای تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط به بانک‌ها خبر داد و گفت: «در حال حاضر بانک‌های نام برده می‌گویند: «با توجه به نقش زیاد این بنگاه‌ها در رشد اقتصادی ضروری است که تأمین مالی این بخش با سرعت و سهولت توسط نظام بانکی انجام شود.» وی در ادامه به یک آمار قابل تأمل اشاره می‌کند. به گفته رئیس بانک مرکزی، وی از ۳۶ درصد از تسهیلات نظام بانکی به ۶۰۰ بنگاه بزرگ اقتصادی اعطا می‌شود که این موضوع باعث بروز مشکلاتی برای نظام بانکی بنگاه‌های کوچک و متوسط شده است و برنامه بانک مرکزی اصلاح این روند است.

وی در خصوص رویکرد بانک مرکزی در زمینه توزیع منطقه‌ای منابع بانکی افزود: «یکی از تدابیر طلای بانک مرکزی با عنوان ‌آزادسازی سپرده قانونی به منظور همکاری سایر دستگاه‌ها در شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های استان‌ها، افزایش اختیارات شعب بانک‌ها در استان‌ها، تشویق بانک‌ها به افزایش فعالیت در استان‌های کمتربرخوردار ضروری است. در راستای گسترش عدالت در توزیع منابع بانکی، سیاست توزیع منطقه‌ای منابع بانکی با همکاری شبکه بانکی و دستگاه‌های ذیربط اجرایی می‌شود.

افزایش سرمایه نظام بانکی به ۱۳۵۰ همت

فرزین در ادامه به داده‌های تشکیل سرمایه نظام بانکی اشاره می‌کند و می‌گوید: «میزان افزایش سرمایه نیز شبکه بانکی در سال ۱۴۰۳ معادل ۶۵ درصد بوده و از ۵۱۷ همت در پایان سال ۱۴۰۲ به ۸۵۱/۴ همت در پایان سال ۱۴۰۳ رسیده است.» به نکته وی، با احتساب مجوزهای صادره به بانک‌های غیردولتی معادل ۱۷۷ همت، جبور سرمایه ثبتی از ۱۰۰۰ همت در نیمه اول سال محتمل است. همچنین با توجه به تکلیف وزارت اقتصاد مبنی بر افزایش سرمایه ۲۰۰ همتی در بانک‌های دولتی طی سال ۱۴۰۴، انتظار می‌رود سرمایه شبکه بانکی بالغ بر ۱۳۵۰ همت در پایان سال ۱۴۰۴ شود. نگاهی به داده‌های بانک مرکزی نشان می‌دهد این بخش از سخنان فرزین بسیار حائز اهمیت است. سرمایه ثبتی شبکه بانکی در سال ۱۴۰۲ حدود ۳۳۶ همت بوده. این مقدار در سال ۱۴۰۱ بارشد ۱۷ درصدی به ۳۹۴ همت، در سال ۱۴۰۲ با رشد ۳۱ درصدی به ۵۱۷ همت، در سال ۱۴۰۳ با رشد ۶۵ درصدی به ۸۵۱ همت و در سال جاری نیز برآوردها این است که با رشد ۵۹ درصدی به ۱۳۵۰ همت برسد. درخصوص اهمیت این افزایش سرمایه‌ها، رئیس کل بانک مرکزی در همایش روز گذشته می‌گوید با توجه به تکانه‌های غیرمنتظره در اقتصاد، واردات سرمایه می‌تواند در مقابله با این تکانه‌ها شبکه بانکی را مقاوم کند.

کفایت سرمایه بانک‌ها از منفی ۴ به مثبت ۲ رسید

یکی دیگر از داده‌های قابل تأمل در گزارش رئیس کل بانک مرکزی ایران، وضعیت کفایت سرمایه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری است. براساس این داده‌ها، تعداد بانک‌های با نسبت کفایت سرمایه بیش از حد مقرراتی ۸ درصد از ۱۲ بانک در سال ۱۴۰۱ به ۱۳ بانک در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و تا پایان سال جاری این تعداد به ۱۶ بانک در پایان سال جاری خواهد رسید. این داده‌ها نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۳ با اقدامات بانک مرکزی و شبکه بانکی نسبت کفایت کل شبکه بانکی پس از ۴ سال دوباره مثبت شده و به ۱٫۷۵ درصد رسیده است. این داده‌ها نشان می‌دهد اگر اعداد دو بانک به شدت نازتازی که کفایت سرمایه یکی از آن‌ها به منفی ۳۶۰ درصد رسیده را از این شاخص حذف کنیم، عدد کفایت سرمایه کل شبکه بانکی به ۶ درصد می‌رسد. طبق داده‌های بانک مرکزی، میانگین کفایت کل شبکه بانکی در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب منفی ۳٫۸، منفی ۲٫۷، منفی ۱٫۳ و منفی ۱٫۱ درصد بوده که در سال ۱۴۰۳ به عدد مثبت ۱٫۷۵ درصد رسیده است.

۴۸۵ همت منابع تأمین مالی زنجیره‌ای بنگاه‌ها

براساس داده‌های بانک مرکزی از سال گذشته فروش اوراق صکوک ارزی در مرکز مبادله ارز و طلای ایران شروع شده و برای امسال نیز حجم ۲ میلیارد دلار صکوک ارزی در برنامه قرار دارد.

فرزین درخصوص این موضوع می‌گوید ما در سال گذشته ۶۰ میلیون دلار اوراق فروشه ارزی عرضه کردیم و ۲۰۰ میلیون دلار اوراق نیز هفته آینده برای تأمین مالی ارزی یکی از بنگاه‌های اقتصادی کشور در مرکز مبادله ارز و طلای ایران عرضه می‌شود. وی با اشاره به همکاری بانک مرکزی با صندوق توسعه ملی با استفاده از ظرفیت مرکز مبادله ایران افزود: «تأمین مالی ارزی برای بنگاه‌هایی است که صادرکننده هستند؛ یعنی می‌توانند با صادر کردن، درآمد ارزی خود را پوشش دهند. رئیس کل بانک مرکزی می‌گوید به ذوبی در مرکز مبادله ایران وزن فروش اعتباری و بازار سلف ارزی را ایجاد خواهیم کرد که به گسترش تأمین مالی ارزی کمک می‌کند.»

بخش دیگر از داده‌های رئیس کل بانک مرکزی ایران، زنجیره‌ای است. رئیس بانک مرکزی در این خصوص می‌گوید برنامه داریم ۲۸۵ همت منابع تأمین مالی زنجیره‌ای را تا انتهای امسال در اختیار بنگاه‌های اقتصادی قرار دهیم. همچنین اوراق گام، کارت رفاهی متصل به اوراق گام، برات الکترونیکی و فکتورینگ ابزارهایی است که در این زمینه به کار گرفته می‌شود.

ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول ۶۶۵ همت شد

براساس گزارش بانک مرکزی، مجموع ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول خاص و عام شبکه بانکی در پایان سال ۱۴۰۳ معادل ۶۶۵ همت است که نسبت به سال گذشته معادل ۲۶۲ همت یا ۶۴ درصد افزایش داشته است. ذخایر خاص و عام شبکه بانکی معادل ۶۶۵ همت در ترکیب با نسبت مطالبات غیرجاری بسیار حائز اهمیت است. سرمایه ثبتی شبکه بانکی در سال ۱۴۰۲ حدود ۳۳۶ همت بوده. این مقدار در سال ۱۴۰۱ بارشد ۱۷ درصدی به ۳۹۴ همت، در سال ۱۴۰۲ با رشد ۳۱ درصدی به ۵۱۷ همت، در سال ۱۴۰۳ با رشد ۶۵ درصدی به ۸۵۱ همت و در سال جاری نیز برآوردها این است که با رشد ۵۹ درصدی به ۱۳۵۰ همت برسد. درخصوص اهمیت این افزایش سرمایه‌ها، رئیس کل بانک مرکزی در همایش روز گذشته می‌گوید با توجه به تکانه‌های غیرمنتظره در اقتصاد، واردات سرمایه می‌تواند در مقابله با این تکانه‌ها شبکه بانکی را مقاوم کند.

کفایت سرمایه بانک‌ها از منفی ۴ به مثبت ۲ رسید

یکی دیگر از داده‌های قابل تأمل در گزارش رئیس کل بانک مرکزی ایران، وضعیت کفایت سرمایه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری است. براساس این داده‌ها، تعداد بانک‌های با نسبت کفایت سرمایه بیش از حد مقرراتی ۸ درصد از ۱۲ بانک در سال ۱۴۰۱ به ۱۳ بانک در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و تا پایان سال جاری این تعداد به ۱۶ بانک در پایان سال جاری خواهد رسید. این داده‌ها نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۳ با اقدامات بانک مرکزی و شبکه بانکی نسبت کفایت کل شبکه بانکی پس از ۴ سال دوباره مثبت شده و به ۱٫۷۵ درصد رسیده است. این داده‌ها نشان می‌دهد اگر اعداد دو بانک به شدت نازتازی که کفایت سرمایه یکی از آن‌ها به منفی ۳۶۰ درصد رسیده را از این شاخص حذف کنیم، عدد کفایت سرمایه کل شبکه بانکی به ۶ درصد می‌رسد. طبق داده‌های بانک مرکزی، میانگین کفایت کل شبکه بانکی در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب منفی ۳٫۸، منفی ۲٫۷، منفی ۱٫۳ و منفی ۱٫۱ درصد بوده که در سال ۱۴۰۳ به عدد مثبت ۱٫۷۵ درصد رسیده است.

۴۸۵ همت منابع تأمین مالی زنجیره‌ای بنگاه‌ها

براساس داده‌های بانک مرکزی از سال گذشته فروش اوراق صکوک ارزی در مرکز مبادله ارز و طلای ایران شروع شده و برای امسال نیز حجم ۲ میلیارد دلار صکوک ارزی در برنامه قرار دارد.

فرزین درخصوص این موضوع می‌گوید ما در سال گذشته ۶۰ میلیون دلار اوراق فروشه ارزی عرضه کردیم و ۲۰۰ میلیون دلار اوراق نیز هفته آینده برای تأمین مالی ارزی یکی از بنگاه‌های اقتصادی کشور در مرکز مبادله ارز و طلای ایران عرضه می‌شود. وی با اشاره به همکاری بانک مرکزی با صندوق توسعه ملی با استفاده از ظرفیت مرکز مبادله ایران افزود: «تأمین مالی ارزی برای بنگاه‌هایی است که صادرکننده هستند؛ یعنی می‌توانند با صادر کردن، درآمد ارزی خود را پوشش دهند. رئیس کل بانک مرکزی می‌گوید به ذوبی در مرکز مبادله ایران وزن فروش اعتباری و بازار سلف ارزی را ایجاد خواهیم کرد که به گسترش تأمین مالی ارزی کمک می‌کند.»

بخش دیگر از داده‌های رئیس کل بانک مرکزی ایران، زنجیره‌ای است. رئیس بانک مرکزی در این خصوص می‌گوید برنامه داریم ۲۸۵ همت منابع تأمین مالی زنجیره‌ای را تا انتهای امسال در اختیار بنگاه‌های اقتصادی قرار دهیم. همچنین اوراق گام، کارت رفاهی متصل به اوراق گام، برات الکترونیکی و فکتورینگ ابزارهایی است که در این زمینه به کار گرفته می‌شود.

آیا افزایش صادرات نفت آثار مثبتی برسفره ما دارد؟

یکی از سؤالات پرتکراری که ممکن است برای اغلب مخاطبان این گزارش و البته هر ایرانی پیش بیاید، این است که آیا وضعیت صادرات نفت و صادرات اقلام غیرنفتی بهتر شده، چرا ما آن را در زندگی خود حس نمی‌کنیم. در این خصوص ضروری است چند نکته را یادآوری کنیم. بخش اول را بیایید اینطور تصور کنیم که اگر این افزایش صادرات نفت و غیرنفتی انجام نمی‌شد، چه اتفاقی ممکن بود برای زندگی تک تک ما ایرانیان پیش بیاید. اولین آثار این افزایش صادرات را باید در سفره مردم جست‌وجو کرد. براساس داده‌های بانک مرکزی ایران، جمع صادرات غیرنفتی ایران با تفکیک صادرات فرآورده‌های نفتی از آن، در سال‌های ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۳۸٫۳، ۴۰٫۷، ۴۲٫۷، ۴۳٫۷ و ۴۹٫۳ میلیارد دلار بوده است. این درحالی است که واردات کشور در سال‌های مذکور به ترتیب ۵۲٫۶، ۴۳٫۴، ۴۷٫۹ و ۸۹٫۴ میلیارد دلار بوده است. براین اساس، یکی از کاربردها و آثار مثبت افزایش صادرات و افزایش فروش نفت و گاز، اثر آن در افزایش قدرت تأمین ارز برای واردات مواد اولیه، اقلام سرمایه‌ای، کالاهای مصرفی و واردات خدمات بوده است. اقلامی که افزایش واردات آن‌ها منجر به افزایش تولید، افزایش رشد اقتصادی و کاهش شدتی‌های کمبود کالا در کشور شده است. توجه داشته باشیم افزایش واردات علاوه بر افزایش تولید، بهبود سرفصل‌ها و جلوگیری از خروج واردات ماشین‌آلات و بهبود وضعیت تشکیل سرمایه و بخشی از آن نیز در قالب تأمین ارز کالاهای اساسی مستقیماً وارد سفره‌های مردم شده است. همچنین براساس داده‌های بانک مرکزی ایران، در سال‌های اخیر یکی از موتورهای اصلی رشد اقتصاد کشور رشد بخش نفت بوده است، به طوری‌که رشد بخش نفت در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۳٫۹ درصد، سال ۱۴۰۱ معادل ۹٫۶ درصد، سال ۱۴۰۲ معادل ۱۸٫۸ درصد و در سال ۱۴۰۳ معادل ۶ درصد بوده است. مصداقاً باید این موضوع را نیز در نظر داشت که افزایش درآمدهای ارزی علاوه بر اینکه با تزریق بودجه به بخش عمرانی، خروج منفی رشد اقتصادی از محل ورود سرمایه‌گذاری بخش عمومی محسوب می‌شود، افزایش صادرات نفت و گاز و صادرات غیرنفتی، دست بانک مرکزی به عنوان بازارساز در بازار ارز را باز گذاشته و اگر این دسترسی به منابع ارزی نبود، ممکن بود پس از وقایع ۷ آبان و تنش‌های سیاسی و امنیتی در منطقه که بخشی از آن نیز به ایران برخورد کرد، موجب تنظیم‌گری و نظارت به مواردی همچون ۱- پیگیری بهبود سرمایه نظارتی و نسبت کفایت سرمایه ۲- تعیین تکلیف بانک‌های نارتاز ۳- ارتقای شفافیت گزارشگری مالی اشخاص تحت نظارت از طریق XBRL، ۴- صدور مجوز درخواست تأسیس شعب بانک‌های خارجی در مناطق آزاد کشور، ۵- تدوین اساسنامه انواع بانک‌های توسعه‌ای جامع، تخصصی، تجاری قرض‌الحسنه و تسهیلات و پس‌انداز مسکن و ۶- ایجاد واحد LBU جهت نظارت و پایش منابع اعتباری به تسهیلات گیرندگان کلان اشاره شده است.

اما مهم‌ترین اقدامات و هدفگذاری بانک مرکزی در حوزه حکمرانی ریال نیز عبارت است از ۱- توسعه زیرساخت‌های بلاک‌چین در شبکه بانکی برای توسعه ریال دیجیتال، ۲- توسعه سامانه پوشوری و رصد و پایش تراکنش‌ها، ۳- بهینه‌سازی سامانه‌های ارزی در راستای اعمال کنترل‌های ستاد مبارزه با قاچاق کالا و بهبود فرایند نظارتی، ۴- تدوین و تصویب چهارچوب سیاست‌های بانک مرکزی در حوزه رمزپول‌ها مزج (ارز با هدف تثبیت حکمرانی ریال) و ۵- توسعه پایگاه داده اعتبارسنجی و بهینه‌سازی الگوریتم‌های اعتبارسنجی.

آیا افزایش صادرات نفت آثار مثبتی برسفره ما دارد؟

یکی از سؤالات پرتکراری که ممکن است برای اغلب مخاطبان این گزارش و البته هر ایرانی پیش بیاید، این است که آیا وضعیت صادرات نفت و صادرات اقلام غیرنفتی بهتر شده، چرا ما آن را در زندگی خود حس نمی‌کنیم. در این خصوص ضروری است چند نکته را یادآوری کنیم. بخش اول را بیایید اینطور تصور کنیم که اگر این افزایش صادرات نفت و غیرنفتی انجام نمی‌شد، چه اتفاقی ممکن بود برای زندگی تک تک ما ایرانیان پیش بیاید. اولین آثار این افزایش صادرات را باید در سفره مردم جست‌وجو کرد. براساس داده‌های بانک مرکزی ایران، جمع صادرات غیرنفتی ایران با تفکیک صادرات فرآورده‌های نفتی از آن، در سال‌های ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴